1. Чому діти кусаються?

Діти пізнають навколишній світ за допомогою органів чуття. Особливо маленькі діти часто використовують для цього рот. Тому кусання в багатьох випадках є нормальним явищем, **пов'язаним із розвитком**, і не є незвичайною поведінкою.

Причини та провокуючі фактори	
Причини, пов'язані з розвитком	• Приблизно до двох років діти багато що пізнають через рот. • Вони навчаються завдяки чуттєвому досвіду і розумінню причинно-наслідкових зв'язків. • Через бажання досліджувати дитина може, наприклад, взяти руку іншої дитини до рота і вкусити її, щоб відчути, як це.
Прорізування зубів	• Прорізування зубів може бути болісним. • Тиск у роті (наприклад, під час кусання) часто полегшує дискомфорт. • Тому на цьому етапі особливо часто спостерігається схильність до кусання.
Кусання в групі (дитячому колективі)	• За статистикою, у дитячих садках щодня трапляється щонайменше один випадок укусу. • Це означає: такі ситуації є нормальними, навіть якщо вони є стресовими для всіх учасників.
Вплив навколишнього середовища	У таких ситуаціях кусання може бути способом заявити про себе: • тісні ігрові моменти • труднощі з приверненням уваги та самовираженням • потреба у дистанції або особистому просторі
Фізичні потреби як провокуючі фактори	За кусанням можуть ховатися потреби, які були незадоволені, наприклад: • втома • голод • перевантаження • фізичний дискомфорт
Емоційні причини	Дітям часто важко контролювати сильні емоції, наприклад: • розчарування • страх • гнів • сильне хвилювання Також такі **зміни**, як переїзд, нові повсякденні звички або народження брата чи сестри, можуть спричинити внутрішнє напруження та спровокувати кусання. Особливо в конфліктних ситуаціях кусання служить: • зняттям напруги • способом захисту • способом відстояти себе У цьому випадку кусання є **проявом емоцій**, для яких ще не існує інших способів подолання.

Мовленнєвий розвиток	• Діти з порушенням або затримкою мовного розвитку частіше спілкуються за допомогою жестів. • За принципом: «Коли мені бракує слів, я використовую своє тіло».

2. Супровід дітей: «дитина, яка кусає» і «дитина, яку кусають»: немає винуватців — немає жертв

<table>
<tr><th></th><th>У випадку, якщо дитина кусається:</th><th>У випадку, якщо дитину вкусили:</th></tr>
<tr><td>Що варто знати заздалегідь</td><td colspan="2">У суспільній свідомості кусання вважається особливо проблемним: воно залишає видимі сліди та спричиняє сильний емоційний стрес.
Проте важливо пам’ятати:
• Діти, які кусаються, не є «винуватцями».
• Дітей, яких вкусили, не можна стигматизувати як «жертв».
• Йдеться не про провину, а про супровід певного етапу розвитку.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">У надзвичайній ситуації</td><td>• Говоріть чітко, спокійно і впевнено, непіднятим тоном
• Коротке, чітке повідомлення, наприклад: «Не кусай, це боляче».
• Зоровий контакт і спілкування на рівних
 </td><td>• Увага та розрада
• Серйозне ставлення до болю
• Медична допомога за потреби:
• промити та охолодити рану
• У разі пошкоджень шкіри додатково продезінфікуйте (використовуйте лише засоби, рекомендовані педіатром)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Найголовніше — це спокій.
Для обох дітей важливо, щоб реакція була миттєвою.</td></tr>
<tr><td>Вплив на дітей</td><td>Діти, які часто кусаються
• швидко потрапляють у складну ситуацію в групі
• їх ігнорують або виключають</td><td>Діти, яких вкусили, можуть:
• відчувати невпевненість
• відчувати страхи
• страждати від порушень сну</td></tr>
<tr><td>Профілактика у повсякденному житті</td><td colspan="2">У наступні години та дні пильний нагляд має профілактичний ефект.
Допоможуть такі заходи:
• достатньо місця, багато часу на свіжому повітрі
• чіткі правила
• передбачувані процеси
• можливості для усамітнення
• говорити про кусання та биття: називати частини тіла та обговорювати, що, наприклад, повинні робити руки та зуби, і що вони</td></tr>
</table>

	вміють робити добре • вираження почуттів та потреб	

	Також підтримується:
	• надання альтернатив, наприклад:
	  ○ прорізувачі для зубів
	  ○ антистресові м'ячі
	  ○ подушки для зняття напруги
	• цілеспрямована мовна підтримка та/або діагностика у разі підозри на затримку розвитку	

3. Підтримка батьків та законних опікунів

Випадки укусів майже завжди викликають **сильні емоції** у всіх батьків. Запобіжні заходи слід узгоджувати спільно.

Багато батьків не знають, як реагувати. Тому доцільно регулярно інформувати про кусання як етап розвитку, наприклад, на батьківських зборах або під час бесіди про розвиток дитини.

	Батьки дітей, які кусаються	**Батьки дітей, яких покусали**
Найпоширеніші почуття:	• сором • роздратування • безпорадість, невпевненість і перевантаження	• страх за власну дитину • сумніви щодо педагогічної роботи • розгубленість і гнів

Співпраця з батьками	Для педагога вирішальне значення має розмова, спрямована на з'ясування ситуації:
	• разом розглянути можливі причини
	• заохочувати батьків до спільного пошуку рішень, наприклад:
	  ○ стратегії вираження емоцій
	  ○ регулярні перерви на відпочинок
	  ○ альтернативи кусанню
	
	Поради щодо спілкування з власною дитиною:
	• залишатися спокійним і врівноваженим
	• не соромити дитину
	• давати відчуття безпеки
	• уникати почуття провини
		Після інциденту багато батьків:
		• більше не сприймають дитячий садок як безпечне місце
		• відчувають зростаючу недовіру
		Особливо складно стає, коли немає чіткого підходу щодо реагування на випадки укусів. Це стосується, насамперед сімей, які мало знають про систему дитячих садків або ще не довіряють фахівцям.
		
		Сім'ям потрібно:
		• прозорість
		• відчуття, що до них ставляться серйозно
		• чіткий педагогічний підхід
		• допомога у подоланні мовних бар'єрів
		• тактовні, регулярні запрошення до діалогу на рівних, щоб

		більше брати участь у повсякденному житті дитячого садка Зрозуміла концепція допомагає **зберегти або відновити довіру**.
Порада	Використовуйте наш лист для батьків у поєднанні з тактовною та спокійною розмовою.	

4. На завершення

Кусання — це **тимчасовий етап розвитку**. У такий спосіб діти намагаються впоратися зі своїми емоціями та потребами. Завдяки чітким і спокійним реакціям, емпатичній підтримці та тісній співпраці між батьками та фахівцями з кусанням можна успішно впоратися.

Якщо випадки кусання трапляються дуже часто або тривають довго, може бути доцільним звернутися за додатковою допомогою, наприклад, до консультаційних центрів, лікарів або спеціалістів.
Практично в усіх випадках можна спільно знайти рішення, яке підтримає дитину та захистить усю групу.

5. Корисна література / матеріали

Carina Heer (2022). Beißen darf nur das Krokodil – Pappbilderbuch mit Illustrationen von Marilena Friese.
Dorothee Gutknecht (2024). Wenn Kinder beißen. Achtsame und responsive Handlungsmöglichkeiten. Fachbuch zum Thema für Fachkräfte, Leitung und Träger

Quellen:
BVKJ Redaktion (2014). *Wenn kleine Kinder beißen: Umgang mit Bisswunden in Krippe und Kita.* Zuletzt abgerufen am 08.12.2025, Verfügbar unter: https://www.kinderaerzte-im-netz.de/news-archiv/meldung/wenn-kleine-kinder-beissen-umgang-mit-bisswunden-in-krippe-und-kita/
Gutknecht, D. (2018). *Wenn das „Haut-Ich" verletzt wird. Professioneller Umgang mit dem Beißverhalten von Kleinkindern in der Kita.* Zuletzt abgerufen am 08.12.2025, Verfügbar unter: https://www.kita-fachtexte.de/de/fachtexte-finden/wenn-das-haut-ich-verletzt-wird-professioneller-umgang-mit-dem-beissverhalten-von-kleinkindern-in-der-kita
Ostendorf-Servissoglu, E. (2022) *Mein Kind, der Kita-Schreck: Warum Kinder beißen und wie Sie damit umgehen können.* Zuletzt abgerufen am 08.12.2025, Verfügbar unter: https://www.element-i.de/magazin/mein-kind-der-kita-schreck-warum-kinder-beissen-und-wie-sie-damit-umgehen-koennen/
PRO Kita (2025). *Wenn Kinder beißen: Ursachen verstehen und Eltern praxisnah begleiten.* Zuletzt abgerufen am 08.12.2025, Verfügbar unter: https://www.pro-kita.com/eltern/elterngespraeche/wenn-kinder-beissen-so-klaeren-sie-eltern-ueber-ursachen-und-loesungen-auf/
Reuß, L. (2020). *Wenn kleine Kinder beißen.* Zuletzt abgerufen am 08.12.2025, Verfügbar unter: https://www.element-i.de/magazin/wenn-kleine-kinder-beissen/

Шановні батьки / опікуни,

сьогодні в нашому закладі стався інцидент із укусом, про який ми хотіли б відкрито повідомити вас.
Випадки укусів є звичайним явищем у яслах та дитячих садочках, особливо серед менших дітей. Хоча такі ситуації є стресовими для всіх учасників, ми хочемо запевнити вас, що кусання є етапом розвитку, а не навмисною чи «злою» поведінкою.

☐ Сьогодні вашу дитину вкусили
☐ Ваша дитина сьогодні когось вкусила
☐ Зараз часто трапляються випадки укусів, які ваша дитина можливо спостерігала.

Чому виникають ситуації, коли діти кусаються?
Саме в перші роки життя діти часто виражають свої емоції за допомогою тіла. Причинами цього можуть бути зокрема:

- прагнення до відкриттів та навчання за допомогою всіх органів чуття
- прорізування зубів

Або

- сильні емоції, такі як розчарування, гнів або перевантаження
- втома, голод або сенсорне перенасичення
- мова, яка ще недостатньо розвинена для самовираження

Діти кусаються не для того, щоб завдати болю, а тому що в цей момент їм бракує інших способів вираження.

Як ми запобігаємо
У повсякденному житті ми приділяємо особливу увагу:

- достатньому місцю для фізичної активності та розрядки
- можливості усамітнення
- чіткому та передбачуваному розпорядку
- визначенню почуттів та потреб
- віковим альтернативам (наприклад, прорізувачі для зубів, антистресові м'ячики)

Наше прохання до вас
Будь ласка, поговоріть з дитиною вдома спокійно і без осуду. Звинувачення чи покарання тут не допоможуть. У цей період дітям насамперед потрібні відчуття безпеки, розуміння та підтримка.

Наше ставлення до ситуації
У такій ситуації ми маємо:

- спокійно та чітко відреагувати
- зупинити дитину, яка кусається та підтримати її
- заспокоїти та подбати про дитину, яку вкусили

Для нас важливо захищати та підтримувати обох дітей. При цьому не ставити ярлик «винуватець» та «жертва».

Медичне обслуговування
Якщо вашу дитину вкусили, необхідно:

- очистити та охолодити уражену ділянку
- у разі пошкодження шкіри додатково продезінфікувати (за допомогою відповідного засобу, безпечним для дітей)

☞ **Примітка щодо статусу вакцинації:**
У разі ушкодження шкіри перевірте, чи має ваша дитина імунітет проти правця, а у разі сумнівів або помітних змін зверніться до педіатра.

Якщо у вас виникнуть запитання, занепокоєння або потреба в розмові, будь ласка, звертайтеся до нас у будь-який час. Відкритий обмін думками для нас дуже важливий.

Щиро дякуємо за вашу довіру та підтримку.

З повагою,

Kita-Team